

از کارهای بخش چشم پزشکی بیمارستان خورشید اصفهان

زیر نظر دکتر منوچهر دانشگر

اكتوپى كره چشم

يك مشاهده جالب توجه

نویسنده

محمد فلاح دانشجوی پزشکی اصفهان

بیماریهای مادرزادی چشم نسبتاً فراوان و در سالهای اخیر ارثی و مادرزاد بودن بعضی از بیماریها که سابقاً شخصیت کلینیکی علیحده داشته جزو بیماریهای مادرزادی محسوب نمی شدند به ثبوت رسیده است. من جمله کاتارا کتهای سالمندان^(۱) که گاهی بعدم کفایت ویتامین C بدن و زمانی به بدی کار غدد مترشحه داخلی نسبت داده میشود امروزه ارثی بودن بیشتر آنها مسلم شده است.

بطوریکه میدانیم پارژاز بیماریهای مادرزادی بعلت سوء تشکیلی و بدی نموسلولهای سازنده يك اندام در دوران زندگی جنینی می باشد و برخی بعلت انتقال زمینه های مزاجی از والدین بفرزند بوجود می آید. دسته اول از همان بدو تولد بصورت ناهنجاری های عضوی محسوس و واضحی دیده میشود. در صورتیکه دسته دوم ممکن است در سالهای بعدی عمر عارض گردد. با این مقدمه بشرح يك ناهنجاری چشمی نسبتاً نادر که در کتابهای چشم پزشکی هم کمتر از آن یادآوری شده است می پردازیم.

این ناهنجاری عبارتست از پیدایش كره چشم در محل غیر طبیعی (اكتوپى كره چشم) البته این عارضه گاهی بصورت های دیگر مثلاً سیک و پی^(۲) دیده شده است که نوزاد بجای دو چشم يك چشم در وسط پیشانی دارا خواهد بود ولی بیماری که شرح حال آن از نظر خوانندگان خواهد گذشت دارای يك چشم سالم بوده چشم دیگرش بجای آنکه در قعر کاسه چشم تشکیل شود درست در سطح داخلی پلك پائین بوجود آمده بود گویانکه ساختمان چشم کامل و سالم نبود ولی بخوبی تشکیلات مختلف

چشم مخصوصاً صلبیه و قرنیه دیده می شود .

وضع نمود چشم طوری بود که قرنیه بعقب یعنی قعر کاسه چشم متوجه میشد بطوریکه وقتی پاك پائین را بكمك انگشت بخارج برمی گردانیدیم کره چشم متصل بآن به بالا چرخیده قرنیه بیمار متوجه بالامی باشد و در همین موقع بود که ساختمان خارجی چشم بخوبی قابل درك میگردد .
اینک شرح حال بیمار .

علی اصغر دو ماهه . فرزند خایلد . ساکن فریدن اصفهان بعلت وضع غیر طبیعی چشم راست در تاریخ ۳ ر ۱۰ ر ۲۹ به سرویس چشم پزشکی بیمارستان خورشید اصفهان مراجعه مینماید .

سابقه فامیلی : پدر و مادر بیمار با مران مقاربتی مبتلا نشده اند فقط مادر بیمار

مبتلابه بیماری صرع میباشد . از سه فرزند ایشان دوتای قبلی فوت کرده اند . بدین ترتیب که فرزند اولی در آذر روز پس از تولد مریض و پوست ناحیه بالای پویس او باندازه پهنای دوا انگشت زرد شده طفل ناسگهان فوت میکنند . دومی پس از شیر گرفتن ضعف و اختلال هضمی مبتلا و در اثر همین اختلالات تلف میشود ولی هر دو آنها از حیث ساختمان بدنی کامل و طبیعی بوده اند .

سابقه مرض و شرح مرض فعلی : طفل از بدو تولد تا بحال بمرضی مبتلا نشده است مادر طفل در ماه نهم

حاملگی بعلت حمله صرع بزمین میخورد ولی آسیب زیادی جز دل درد مختصری نداشته . مدت حاملگی و وضع حمل نیز طبیعی بوده است . در معاینه عمومی که از کودک بعمل آمد فتق انگینال طرف راست برای او تشخیص و ضمناً در زاویه تحتانی فوتانل طفل نوموری سفت و گرد منظم باندازه نصف دانه فندق حس میشد .

در معاینه چشم طفل نتیجه از اینقرار بوده است :

۱- منظره خارجی : شکاف پلکها در طرف راست تنك تراز معمول و بخوبی

چشم طرف سالم باز نمی‌شد. در سطح خارجی پلك پائین برجستگی مشاهده می‌شد که مربوط به تومور سطح داخلی پلك و تقریباً بدرستی پلك گردو بود. در لمس نرم باقوام عضلانی و بدون درد. علائم التهاب و تورم نیز وجود نداشت.

۲- **منظره داخلی:** موقعیکه پلك پائین را بكمك انگشت پائین می کشیم تومور گردو منظمی که درستی آن بقدر کره چشم سالم طرف دیگر می‌باشد به بالا متوجه می‌شود و در روی آن دو قسمت می‌توان تشخیص داد.

الف- پلك قسمت وسطی که تقریباً سفید و مدور بوده و بزرگی آن با اندازه بزرگی قرنیه طرف سالم است و در قسمت محیطی برنگ تیره و شباهت زیادی با وضع ایریس طبیعی دارد. لکن مردمك وسط آن کامل و محسوس نبوده بجای رنگ سیاه طبیعی خاکستری رنگ است.

ب- سایر قسمت‌های این تومور قرمز کم رنگ. دارای عروق زیاد و شکل ظاهری آن مانند ملتحمه بولبر چشم‌های سالم است که دوچار التهاب و احتقان شده باشد این تومور در سطح زیرین خود با سطح داخلی پلك تحتانی چسبیده و مربوط می‌شود موقعی که تومور را بخارج بر گردانده و پلك بالا را هم با كمك انگشت بالا بکشیم و قعر کاسه چشم را نگاه کنیم دیده می‌شود که کاسه چشم در عقب تومور خالی و فقط بافت ملتحمه سطح آنرا پوشانده است یعنی محل اصلی و طبیعی کره چشم کاملاً خالی است.

نتیجه: در مشاهده بالا دیده می‌شود که در حقیقت کره چشم در محل طبیعی خود نبوده در سطح داخلی پلك تحتانی ایجاد شده است و شاید هم عصب باصره در زیر نسوج ملتحمه زیر تومور وجود داشته باشد البته ساختمان این چشم غیر طبیعی و عجتاً کامل و مرتب نمی‌باشد ولی بخوبی شباهت آن از لحاظ شکل ظاهری با چشم‌های طبیعی محسوس است و ما از لحاظ نادر بودن بیماری و بخصوص اینکه در کتب چشم پزشکی کمتر از آن یاد شده است بشرح آن پرداختیم.